

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. Draw diagrams / maps wherever necessary.
  3. Figures to the right indicate marks allotted to the question.
  4. **Attach the map to your answer paper.**

Q1.A. On the outline map of Mumbai supplied to you, mark and name the following: 10

- 4
- a) An area affected by land slides
  - b) An air-port
  - c) An area of mangrove vegetation
  - d) The head-quarters of Western Railway
  - e) Essel world
  - f) Sea link
  - g) A pilgrimage centre
  - h) A park in South Mumbai
  - i) A beach
  - j) Tulsi lake

3 B) On the outline map of Konkan supplied to you, mark and name the following: 10

- a) Palghar district
- b) A bird sanctuary
- c) Barvi dam
- d) Thane creek
- e) Amboli ghat
- f) Sindhudurg fort
- g) Jawhar hill station
- h) Shrivardhan beach
- i) A site of deforestation in the Ratnagiri district
- j) A pilgrimage centre in the Raigad district

Q.2A) Write a detail note on effective solid waste management. 5 10

B) Discuss various effects of hazardous waste on environment and health. 5 10

OR

A) Bring out the various steps taken by Municipal Corporation of Greater Mumbai (MCGM) in solid waste management. 10

B) Give a detail classification of solid waste with suitable examples. 10

Q.P. Code :05536

- Q.3 A) Elaborate various environmental problems associated with modern agriculture. 10
B) Write the causes and effects of malnutrition? 10
OR
A) Bring out various causes and effects of ozone depletion. 5 10
B) Write a detail note on the following: 10
1) Corporate Social Responsibility (CSR) 10
2) Green consumerism. 2 10
- Q.4 A) Discuss new types of tourism with suitable examples. 10
B) What are the positive and negative impacts of tourism on culture? 10
OR
A) Describe the challenges faced by the tourism sector of India. 10
B) Write a note on eco-tourism. 10
- Q.5 A) Briefly explain the need and relevance of environmental management. 10
B) Write a note on the following: 10
1) Environmental protection acts
2) ISO 14000
OR
A) Describe 'Chipko Movement' in detail. 10
B) Discuss the application of 'Geo-spatial' technology in environmental management. 10

*****

तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली असल्याची खात्री करा.

- N.B: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत .
 २. आवश्यक तेथे आकृती / नकाशे काढा.
 ३. उजव्या हाताखालील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
 ४ नकाशा पुरवणी उत्तरपत्रिकेस जोडा
 ५. इंग्रजीतील प्रश्नपत्रिका मूळ मानावी.

प्र. १ तुम्हास पुरविलेल्या मुंबईच्या नकाशा आरखड्यात खालील बाबी दाखवा व नांवे लिहा.

१०

- भूस्खलन प्रभावीत क्षेत्र
- विमानतळ
- खारफुटी वनाचे क्षेत्र
- पश्चिम रेल्वेचे मुख्यालय
- एस्सेल वर्ल्ड
- सागरी सेतू
- एक धार्मिक केंद्र
- दक्षिण मुंबई तील उद्यान
- एक बीच (पूळण)
- तुळशी तलाव.

ब) तुम्हास पुरविलेल्या कोकणच्या नकाशा आरखड्यात खालील बाबी दाखवा व नावे लिहा:

११

- पालघर जिल्हा
- एक पक्षी अभयारण्य
- बारवी धरण
- ठाणे खाडी
- अंबोली घाट
- सिंधुदुर्ग किल्ला
- जव्हार थंड हवेचे ठिकाण
- श्रीवर्धन बीच (पुळण)
- रत्नागिरी जिल्हयातील निर्वनीकरण क्षेत्र
- रायगड जिल्हयातील एक धार्मिक क्षेत्र

Q.P. Code :05536

- प्र.२ अ) प्रभावी घन कचरा व्यवस्थापनावर सविस्तर टीप लिहा. १०
ब) धोकादायक कचऱ्याचा पर्यावरणावरील व आरोग्यावरील विविध परिमाणांची चर्चा करा. १०
किंवा
अ) मुंबई महानगरपालिकेने घनकचरा व्यवस्थापनाकरिता अवलंबलेल्या पायऱ्या सांगा. १०
ब) घनकचऱ्याचे उदाहरणासहित सविस्तर वर्गीकरण करा. १०
- प्र.३ अ) आधुनिक शेतीशी संबंधित विविध पर्यावरणीय समस्या विशद करा. १०
ब) कुपोषणाची कारणे व परिणाम लिहा. १०
किंवा
अ) ओझोनक्षयाची विविध कारणे व परिणाम लिहा. १०
ब) टीपा लिहा १०
१. कार्पोरेट क्षेत्रातील सामाजिक जबाबदारी (CSR)
२. हरित उपभोग
- प्र.४ अ) योग्य उदाहरणाच्या आधारे पर्यटनाच्या नवीन प्रकारावर चर्चा करा. १०
ब) पर्यटनाचे संस्कृतीवर कोणते सकारात्मक व नकारात्मक परिणाम होतात? १०
किंवा
अ) भारतातील पर्यटनक्षेत्रातील आव्हाने विशद करा. १०
ब) पर्यावरण अनुकूल पर्यटनावर टीप लिहा. १०
- प्र.५ अ) पर्यावरण व्यवस्थापनाची गरज व उपयुक्तता थोडक्यात स्पष्ट करा. १०
ब) खालील टिपा लिहा. १०
१. पर्यावरण संवर्धन कायदे
२. आय एस ओ १४०००
किंवा
अ) चिपको आंदोलनाचे सविस्तर वर्णन करा १०
ब) पर्यावरण व्यवस्थापनातील भूक्षेत्रिय तंत्रज्ञानाच्या (Geo-spatial Technology) उपयुक्ततेची चर्चा करा. १०

*****

४